

Володимир ГОЛУБЕЦЬ,

orcid.org/0009-0004-9093-9632

аспірант катедри історичного краєзнавства

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) *Volodymyr.Holubets@lnu.edu.ua*

МУЗЕЇ ЛЬВОВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (ВЕРЕСЕНЬ 1914 – ЧЕРВЕНЬ 1915)

У статті досліджується стан львівського музейництва під час російської окупації міста в роки Першої світової війни. Розглядається те, як музейні установи адаптувалися до викликів, спричинених окупацією.

Метою статті є аналіз стану львівського музейництва під час російської окупації, виокремлення ключових заходів, спрямованих на збереження культурних цінностей, вплив та окупаційної адміністрації на музейне життя Львова.

Узагальнені результати дослідження демонструють, що, попри складні умови, більшість львівських музеїв продовжили свою діяльність під час окупації. Польські музеї, такі як Музей імені Любомирських, Промисловий музей, зазнали меншого тиску з боку окупаційної адміністрації. Українські установи, зокрема музей при Науковому товаристві ім. Тараса Шевченка (далі – НТШ) був зачиненим протягом окупації, Національний музей зіткнувся з обшуками, опечатуванням фондів і вилученням окремих експонатів.

Акцентується увага внеску львівських музейників щодо збереження експонатів: Александр Чоловський врятував колекцію Болеслава Ожеховіча, що знаходилась у с. Кальників, біля Перемишля. Іларіон Свєнціцький приховував експонати Національного музею у фондових приміщеннях для того, аби їх не вивезли у глибину Російської імперії. Дослідження спростовує тезу про повне припинення музейного життя міста: до прикладу, у Природничому музеї імені Дідушицьких, проводились наукові семінари та здійснювався прийом нових експонатів.

Завдяки сприянню місцевих русофілів на початку червня 1915 р., росіянам вдалось евакуювати фонди музею Ставропігійського інституту у Київ, пізніше вони опинись у Ростові-на-Дону. А. Чоловський фактично саботував наказ росіян щодо евакуації цінностей інших музейних установ. У висновках підкреслюється, що поспішний відступ російських військ у червні 1915 року став вирішальним фактором, який запобіг масштабному вивезенню культурних цінностей з міста.

Ключові слова: Перша світова війна, Східна Галичина, Львів, окупація, музей.

Volodymyr HOLUBETS,

orcid.org/0009-0004-9093-9632

PhD student at the Department of Local History

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) *Volodymyr.Holubets@lnu.edu.ua*

MUSEUMS OF LVIV DURING THE RUSSIAN OCCUPATION (SEPTEMBER 1914 – JUNE 1915)

The article examines the state of Lviv's museum sector during the Russian occupation of the city in World War I. It explores how museum institutions adapted to the challenges caused by the occupation. The aim of the article is to analyze the condition of Lviv's museum sector during the Russian occupation, identify key measures aimed at preserving cultural treasures, and assess the impact of the occupation administration on Lviv's museum life.

The summarized research findings demonstrate that, despite challenging conditions, most Lviv museums continued their operations during the occupation. Polish museums, such as the Lubomirski Museum and the Industrial Museum, experienced less pressure from the occupation administration. Ukrainian institutions, including the museum of the Taras Shevchenko Scientific Society, remained closed throughout the occupation, while the National Museum faced searches, sealing of collections, and the seizure of certain artifacts.

The article highlights the contributions of Lviv museum professionals to the preservation of artifacts: Aleksander Czołowski saved the Bolesław Orzechowicz collection, located in the village of Kalnyk near Przemyśl. Ilarion Svientsitsky hid National Museum artifacts in storage to prevent their removal to the interior of the Russian Empire. The study refutes the notion of a complete halt in the city's museum activities: for instance, the Dzieduszycki Natural History Museum held scientific seminars and accepted new exhibits.

With the assistance of local Russophiles in early June 1915, the Russians managed to evacuate the collections of the Stauropegion Institute Museum to Kyiv, later relocated to Rostov-on-Don. A. Czołowski effectively sabotaged Russian orders to evacuate the treasures of other museum institutions. The conclusions emphasize that the hasty retreat of Russian forces in June 1915 was a decisive factor in preventing the large-scale removal of cultural treasures from the city.

Key words: First World War, Eastern Galicia, Lviv, occupation, museum.

Постановка проблеми. Історія становлення та розвитку музейництва Львова є важливим елементом культурної спадщини України. Однією з малодосліджених сторінок є період російської окупації Львова в 1914–1915 рр. під час Першої світової війни (далі – РСВ). Дослідження впливу російської окупаційної адміністрації на функціонування музейних установ є ключовим для розуміння збереження культурної спадщини в умовах війни. Аналіз того, як ці установи адаптувалися до змін, дає змогу простежити взаємозв'язок між історичними подіями та станом музейного середовища.

Аналіз досліджень. Вперше стан львівського музейництва під час російської окупації висвітлив львівський археолог Богдан Януш. Він вказував, що росіян цікавили львівські музейні збірки та для їхнього дослідження вони надіслали у місто члена-кореспондента Петербурзької академії Наук Євгенія Шмурло (Janusz, 1915: 266). Пізніше, Б. Януш під псевдонімом Василь Карпович, опублікував статтю присвячену втратам галицької культурної спадщини під час РСВ. У ній згадувалось, що напередодні звільнення Львова австрійцями, місцеві москвофіли допомагали росіянам вивезти музей та архів Львівського Ставропігійного інституту* в Російську імперію (Карпович, 1919: 171–185).

Історик та архівіст Кароль Бадецький у праці присвяченій львівським музейним та науковим збіркам згадує, що в експозиції Історичного музею міста Львова була виставка під назвою «Львів під час світової війни 1914–1920» у котрій експонувались предмети присвячені російській окупації міста, повторній «австрійській окупації» міста, епізодам польсько-української війни. Також він коротко згадує про те, що у 1915 р. місто отримало на зберігання предмети з приватної колекції мецената Болеслава Ожеховіча (Badecki, 1932: 27).

Дослідник Ігор Берест зазначає, що під час РСВ Національний музей у Львові майже повністю згорнув свою діяльність. Протягом російської окупації міста музей перебував під пильним наглядом поліції, його колекції були опечатані росіянами (Берест, 2008: 429–434). Дослідниця Леся Сілецька коротко згадує про те, що під час російської окупації Музей Наукового товариства імені Т. Шевченка (далі – НТШ) зазнав значних втрат, весною 1916 р. його експозицію демонтували через загрозу повторного захоплення Львова росіянами (Сілецька, 1997: 148–153). Дослідниця

Ольга Перелигіна у своїй статті присвяченій стану музейництва міста під час російської окупації вказує, що більшість музеїв продовжили свою діяльність та спростовує тезу того, що під час російської окупації музейне життя міста повністю завмерло (Перелигіна, 2007: 38–42).

Окремі згадки щодо функціонування музеїв Львова під час окупації можна натрапити у дослідженнях Андрія Бокотей та Наталії Дзюбенко (Бокотей, Дзюбенко, 2010: 227–228), Віталія Кушніра (Кушнір, 2012: 824–832), Наталії Булик (Булик, 2014: 304; Булик, 2018: 380–387), Наталії Петрик (Петрик, 2014: 63–68), Василя Банаха (Банах, 2017: 21–26), Віктора Вдовченка (Вдовченко, 2021: 256–269).

Мета статті – проаналізувати стан музейництва Львова під час російської окупації, виокремити заходи відомих містян направлених на збереження цінностей від знищення/вивезення росіянами.

Виклад основного матеріалу. Напередодні РСВ у Львові діяло кілька музеїв. Щодо польських музеїв, то від 1823 р. існував Музей імені князів Любомирських, як складова частина бібліотеки Національного закладу ім. Оссолінських (вул. В. Стефаника) (Дзюбан, 2012: 455–456). У Міському промисловому музеї зберігались вироби народних промислів та ремесла, що мали значну мистецьку цінність. Перша експозиція відкрилась у 1874 р. Від 1905 р. музей отримав у своє користування приміщення на вул. Гетьманській (сучасна адреса проспект Свободи) (Вдовченко, 2021: 261–262).

Окремо варто згадати про Природничий музей імені Дідушицьких, що був створений у 1880 р. за активного сприяння мецената графа Володимира Дідушицького (1825–1899) (Бокотей, Дзюбенко, 2010: 227). Львівський історик, хранитель міського архіву Александр Чоловський у 1893 р. заснував Міський історичний музей, з 1908 р. – Національний музей імені короля Яна III (знаходився у кам'яниці за адресою пл. Ринок 6) (Петрик, 2014: 63). Також А. Чоловський був директором Міської галереї (сучасна назва Львівська галерея мистецтв, вул. Стефаника 3).

Щодо інших музейних установ, то від 1889 р. при Ставропігійському інституті діяв музей зі значними колекціями церковних предметів та бібліотекою, що налічувала близько 50 тисяч томів (Киричук, Орлевич, 2018: 261, 263). Від 1904 р. діяв окремий музей у Народному домі (сучасна адреса вул. Театральна 22). Дані установи можна вважати умовно українськими виключно через місцевий характер знахідок, однак діячі, що

* Культурно-освітня установа в Галичині, створена у 1788 р. на базі Львівського Успенського (Ставропігійського) Братства.

їх організовували, належали до прихильників «загальноросійського вибору» тодішніх галичан (Кушнір, 2012: 824).

Щодо музейних установ «виключно українського спрямування», варто згадати про музей, що діяв при НТШ у Львові. Серед українських дослідників немає однастайності щодо року його створення: одні вважають, що це відбулось у 1893 р., коли перші експонати опинились у музеї; інші 1895 р., коли на засіданні НТШ прийняли остаточне рішення про його створення (Кушнір, 2012: 825). У 1912 р. музей отримав у своє користування приміщення на розі вулиць Чарнецької та Куркової (сучасна адреса вул. Винниченка 24) (Банах, 2017: 21).

Від 1905 р. розпочав свою діяльність Національний музей. В 1910 р. музей отримав у своє користування приміщення на вул. Петра Скарги (сучасна вул. Озаркевича) та вул. Земляковського (сучасна вул. Новаківського). В 1911 р., за фінансової підтримки Андрея Шептицького музей отримав у своє розпорядження будинок на вул. Мохнацького (сучасна вул. Драгоманова). Музей очолював відомий вчений-славист Іларіон Свенціцький (Берест, 2008: 430, 431).

У 1913 р. велися перемовини між музеєм НТШ та Національним музеєм про передачу до нього ікон та іконостасів. У червні 1914 р. укладено угоду між музеями про поділ прав на збирання експонатів, згідно якої музей НТШ мав право збирати етнографічні, археологічні та фізіографічні експонати (Булик, 2012: 63).

А. Чоловський стверджував, що початок ПСВ виявився несподіваним для нього та жителів Львова. Після оголошення австро-угорського ультиматуму Сербії (23 липня 1914 р.), він одразу повернувся до Львова із Трускавця. В день оголошення війни Російській імперії (6 серпня 1914 р.) він провів консультації з Президентом Львова Юзефом Нойманом щодо долі музейних предметів. Було вирішено, що про всяк випадок, музейні фонди слід підготувати до евакуації. Частину предметів вдалось підготувати до вивезення. Через брак часу предмети не вдалось евакуювати (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 1).

Найшвидше вдалось упакувати картини із Міської галереї були: 24 ящики були перенесені у підвал Промислового музею. А. Чоловський подає кількість упакованих предметів: 290 картин світових майстрів, 187 примітивів мистецтва (роботи виконані майстрами без академічної освіти) до 1850 р., 707 картин польського мистецтва від 1850 до 1915 рр.; 62 мініатюри, 86 виробів з дерева, 536 медальйонів, 72 малюнки, 200 гумористичних

рисуноків, 772 предметів прикладного мистецтва. У залах галереї залишилися наступні роботи: «Обітниця Казимира» Яна Матейка, «Ткач» Вацлава Шимановського та роботи меншої вартості, медальйони та порцеляна (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 21. Арк. 1–2).

3 вересня 1914 р. росіяни окупували Львів. Одним з перших наказів росіян стосувався того, що містяни мали здати у львівську Ратушу всю наявну на руках зброю. Ухилення від виконання наказу каралось згідно з законами воєнного часу (Janusz, 1916: 22). А. Чоловський**, Франц Ковалишин (архівіст, художник, фотограф), Марцелій Герасимович (хранитель Міської галереї) займалися класифікацією зданої зброї, серед котрої були зразки великої художньої та історичної цінності. Було зібрано тисячі зразків вогнепальної та холодної зброї, котрі були поставлені на баланс музею (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 2). Свідок окупації, археолог Богдан Януш вказував, що налякані львів'яни здавали навіть кухонні ножі, ножі для паперу та дитячі пістолети (Janusz, 1915: 30–31).

У середині жовтня 1914 р. група англійських, японських, французьких, російських кореспондентів звернулись до А. Чоловського з проханням надати актуальну інформацію щодо культурних справ у місті. Він стверджував, що війна стала причиною великих втрат «польських здобутків» у краю: пограбовано та спалено багато маєтків у котрих зберігались архівні та бібліотечні пам'ятки. Цим інтерв'ю була привернута увага до міських музеїв з боку російської окупаційної адміністрації (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 1; Kurjer Lwowski. 1914. № 429. (13) 26 października: 3). Пізніше вийшла постанова про те, що всі пам'ятки мистецтва зі знищених маєтків мають бути передані на зберігання у міський музей Львова. Контроль над цим процесом здійснював депутат Державної Думи Дмитрій Чихачов (Kurjer Lwowski. 1914. № 465. 1 grudnia (18) listopada: 2).

Увага з боку окупаційної адміністрації дозволила зберегти багато мистецьких цінностей, серед

** Також він опікувався львівськими архівними установами: архів Намісництва, Крайової шкільної ради, Крайової Табулі (юридична установа створена з метою ведення обліку великого нерухомого майна шляхом внесення відповідних вписів у табулярні книги), Дирекції скарбової. На початку окупації росіяни використовували приміщення архіву Намісництва як склад бочок з бензином. Завдяки старанням А. Чоловського вдалось опечатати приміщення міських архівів та врятувати документи від використання їх як опалювального матеріалу (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 3).

них: колекція картин Александра Сохачевського (124 одиниці) з Палацу Лозинського, котрий росіяни неодноразово використовували для власних потреб (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 2). Налагодження комунікації з росіянами дозволило уникнути того, що російські офіцери не квартирувалися у квартирах містян, котрі зберігали у них мистецькі цінності. Йдеться про помешкання: графині Ванди Чарторийської, докторів Мізевича та Барвінського. Національний інститут імені Оссолінських та Національний музей отримали гарантії того, що їхні фондові колекції залишаться недоторканими (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 3). Анонімний свідок перших місяців російської окупації писав: «Оссолінеум, і всі музеї поки що не постраждали, оскільки москалі забирали лише державне майно. Чи дотримуватимуться вони цього принципу, коли підуть, ніхто не може поручитися» (*Lwów po inwazji rosyjskiej*, 1914: 35).

11 листопада 1914 р. наказом генерал-губернатора Галичини Г. Бобринського Дмитрій Чіхачьов був призначеним відповідальним за охорону пам'яток старовини, бібліотек, наукових і художніх колекцій на окупованих теренах. У випадку необхідності йому надавалося право вилучати і передавати на збереження у міський музей м. Львова предмети та колекції. Росіяни опечатали музей НТШ. З його гуцульської колекції забрано каблучки, топірці, старі рушніці, у палітурні знищено все полотно (Кучера, 2005: 95).

Окрім цього, у приміщенні музею почала розмножуватись міль, котра знищила велику кількість килимів, плахт та цінних тканин (Історія НТШ, 1949: 31). Дослідниця Ольга Перелигіна вказує, що члени Президії НТШ у Львові напередодні захоплення міста росіянами майже у повному складі виїхали до Відня. Планувалось, що Володимир Гребеняк, Микола Залізняк, Олексій Назаріїв мали опікуватись музеєм, однак вони також покинули місто (Перелигіна, 2007: 39).

23 грудня 1914 р. росіяни провели обшук у Національному музею, після котрого з його фондів було вилучено рідкісні книги, листування Михайла Павлика та архів митрополита А. Шептицького (Кучера, 2005: 95). На початку 1915 р. Петербурзька академія наук направила Євгенія Шмурло, котрий замінив на посаді Д. Чіхачьова. Є. Шмурло цікавився музейними колекціями Наукового товариства ім. Тараса Шевченка та Національного музею. За його сприяння науковцям Національного музею вдалось провести виставку світлин дерев'яних церков Галичини, авторства архітектора Олександра Лушпинського. Виставка привернула увагу до діяльності Національного

музею з боку окупаційної адміністрації (Карпович, 1919: 174).

8 березня 1915 р. російська поліція вчергове вдерлась у музей та почала оглядати предмети, що знаходились у ньому. Окремі шафи з експонатами зачинялись та опломбовувались для того, аби «мазепинська пропаганда» не поширювалась з музею по Галичині. Обшуки завершилися тим, що росіяни опечатали більшість експонатів та вхідні двері, поставили власну охорону та забрали ключі від вхідних дверей. У другій половині березня 1915 р. Музей відновив свою діяльність під пильним контролем російської адміністрації (Карпович, 1919: 174).

Аби вберегти багато цінних експонатів від можливого вивезення у Росію, І. Свенціцький, знімав предмети з експозиції та ховав їх у фондових приміщеннях (Берест, 2008: 432). Також він стверджував, що в останні місяці російської окупації музей мав значні доходи завдяки численним відвідувачам та продажу музейних каталогів (Перелигіна, 2007: 38). Попри це, росіянам вдалось вилучити архів А. Шептицького та опечатати його листування (Булик, 2014: 237).

На прохання І. Свенціцького, редакція газети «Львовській вѣстникъ» опублікувала статтю, у котрій описувалось створення музею та характеристика зборів на момент російської окупації Львова. У примітках до статті вказувалося, аби не допустити завчасної оцінки діяльності Андрея Шептицького, за проханням редакції, автор обмежився викладом сухих фактів щодо ролі А. Шептицького у сприянні музею: передав у користування музею двоповерхове приміщення, близько 350 тис. крон та 3 400 музейних предметів із 16 500, що надійшли напередодні війни. І. Свенціцький детально описує відділи музею, походження музейних предметів, акцентує на багатій колекції ікон, рукописів, грамот та стародруків (Львовській вѣстникъ. 1915. № 31. 1 апрѣля: 1).

У подальших газетних статтях від імені редакції вказувалося, що музей був самодостатнім інститутом, котрий заслуговує увагу через свої прекрасні збірки (Львовській вѣстникъ. 1915. № 74. 15 мая: 2). У завершальній статті присвяченій музею вказувалося, що наповнення музею знаходиться на одному рівні з московською Третьяковською галереєю (Львовській вѣстникъ. 1915. № 81. 22 мая: 1–2).

А. Чоловський активно комунікував з Є. Шмурло щодо справи збереження музейних пам'яток (Janusz, 1915: 187). Це дозволило врятувати колекцію мецената та колекціонера Б. Ожеховіча, котра знаходилась у селі Кальників, біля Перемишля. Близькість лінії фронту загрожувала

вала знищенням мистецьких витворів. 10 березня 1915 р. А. Чоловський вирушив до села, де протягом кількох наступних днів займався упакуванням близько 150 картин. У супроводі російської охорони обоз з цінними речами прибув у Львів. Врятовані мистецькі пам'ятки були передані на тимчасове зберігання у Міську галерею (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 3–4).

Відомості про музеї, що функціонували під час російської окупації можна натрапити у двох путівниках: російському за 1914 р. та польському перекладі за 1915 р. У путівниках вміщувалась інформація щодо музеїв, котрі доступні відвідувачам та їхні адреси, години відвідин та вартість квитків (Путеводитель по г. Львову, 1914: 14–15; Przewodnik miasta Lwowa, 1915: 13–14). Згідно них, гості міста могли відвідати наступні музеї:

- Дідушицьких (1 поверх, неділя з 10:00 до 13:00; 2 поверх по четвергах з 10:00 до 13:00; в інші дні, крім суботи, відвідування можливе з дозволу Дирекції; під час свят безкоштовне відвідування можливе за попередньою згодою);

- Промисловий (у понеділок не приймав відвідувачів, у будні дні прийом тривав з 09:00 до 14:00, на вихідних та посвятам з 09:00 по 13:00, вартість квитка 15 копійок або 50 галлерів);

- Любомирських (у будні дні, крім понеділка, з 10:00 по 13:00; у вівторок і п'ятницю з 15:00 по 17:00, у неділю з 11:00 по 13:00);

- Національний (інформація про години прийому відвідувачів є тільки у путівнику по Львову за 1914 р., з 11:00 по 13:00, вартість квитка 30 коп. У путівнику за 1915 р. інформація про музей відсутня);

- Міська галерея (в приміщенні Промислового музею, відрита щоденно з 10:00 по 14:00 крім понеділків, вартість 30 коп. або 1 крона);

- Рацлавіцька панорама (щоденно з 9:00);

- Ставропігійський музей (щодня з 9:00 до 12:00 та з 15:00 до 17:00, вартість квитка 53 копійки, у неділю та під час церковних свят відвідування було безкоштовним);

- Музей та Архів Осолінеуму (понеділок неприйомний день, будні з 09:00 по 13:00, по вівторкам та п'ятницях з 15:00 до 17:00, по неділям з 11:00 по 13:00);

- імені короля Яна III (працював по вівторкам, четвергам та у суботу, неділю);

- виставка Товариства прихильників красних мистецтв (*Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych*; третій поверх Промислового музею, щоденно з 10:00 до 17:00, вартість квитка 30 коп. або 1 крона, у неділю 20 коп.).

Музей Народного дому та НТШ припинили перестали приймати відвідувачів через низку факторів:

відсутність музейних працівників, напередодні РСВ музеї переїжджали у нові приміщення та їхні колекції не встигли упорядкувати (Перелигіна, 2007: 39).

У травні 1915 р. в музей Дідушицьких надійшло 212 археологічних знахідок зі села Кошиловець. Вони належали до колекції археолога, професора Львівського університету Кароля Гадачека, після самогубства котрого, предмети надійшли на зберігання у музей (Булик, 2018: 382). Також у музеї проводились семінари Польського товариства натуралістів імені Миколи Коперника***. До прикладу, 18 травня 1915 р. на засіданні Товариства виступив: професор астрономії Львівського університету Марцін Ернст з темою доповіді «Сонячне затемнення 21 серпня 1914 р.» (Kurjer Lwowski. 1915. №135. 4 (17) maja: 3).

Напередодні російського відступу зі Львова, 9 червня 1915 р. А. Чоловський отримав розпорядження від окупаційної адміністрації, що всі найцінніші музейні предмети мали бути вислані у Москву для «охорони». Він саботував наказ, вдаючи, що от-от розпочне евакуацію музейних цінностей. Це дозволило врятувати значну частину пам'яток від вивезення (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 4). Місцеві львівські москвофіли виявились активнішими – ще у середині травня 1915 р. їм вдалось евакуювати архіви та музей Ставропігійського інституту (Карпович, 1919: 174). Львівська преса повідомляла, що евакуйоване майно займало у Києві 40 кімнат (Kurjer Lwowski. 1915. № 156. 25 maja (7 czerwca): 2). Приводом до евакуації було побоювання, що після звільнення Львова від росіян австрійці знищать це майно. 9 червня 1915 р. на засіданні РНС («Русского народного совѣту») в Києві лідер русофілів Володимир Дудикевич доповідав, що перевезені музейні цінності розміщено в Першій київській гімназії. Колекції доправили у спеціальному вагоні до Києва. Пізніше експонати (12 ящиків із музею Ставропігії та 12 ящиків із Народного дому) були переправлені у Ростов-на-Дону (Орлевич, 2013: 389–390).

Висновки. При відступі зі Львова, російські війська 19 червня 1915 р. взяли у заручники А. Чоловського та віце-президента міста Т. Рутівського (ЦДІАЛ, Ф. 55. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 4). Проте, більшість музейних фондів Львова (крім музею Став-

*** Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika було засноване у Львові в 1875 р. Під час російської окупації Львова, Товариство отримало дозвіл на продовження своєї діяльності. Зібрання відбувались у приміщенні Музею Дідушицьких. На зібраннях був присутній російський поліціант, котрий часто засинав. Пізніше, він взагалі перестав туди приходити (Janusz, 1915: 184).

ропигійського інституту та НТШ) не постраждали. Більшість львівських музеїв продовжили працювати під час російської окупації. Однак відзначимо те, що українські музейні установи перебували під набагато пильнішим контролем ніж польські. Через поспішний відступ з міста росіяни не встигли провести комплексне вивезення музейних цінностей у Російську імперію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Badecki K. Lwowskie zbiory naukowe i muzealne. Lwów : Nakł. Koła T. S. L. im. Adama Asnyka we Lwowie, 1932. S. 27.
2. Bohdan J. 293 dni rządów rosyjskich we Lwowie: (3. IX 1914–22. VI 1915). Lwów : Księg. Polska; Warszawa : Gebethner i Wolff, 1915. S. 266.
3. Bohdan J. Dokumenty urzędowe okupacji rosyjskiej Lwowa. Lwów : Nakł. Wydawcy, 1916. S. 60.
4. Czternaste posiedzenie naukowe Polskiego Tow. przyrodników im. Kopernika. *Kurjer Lwowski*. №135. 4 (17) maja 1915. S. 3.
5. Lwów po inwazji rosyjskiej, wrzesień–grudzień 1914. Opowiadanie naoczego świadka. Wien : Nakł. Z. Machnowskiego, 1914. S. 35.
6. Lwowskie muzeum staupigigalne. *Kurjer Lwowski*. №156. 25 maja (7 czerwca) 1915. S. 3.
7. Ochrona zabytków. *Kurjer Lwowski*. №465. 1 grudnia (18 listopada) 1914. S. 2.
8. Przewodnik miasta Lwowa. Lwów: nakł. Grzegorza Chlipa, 1915. S. 54.
9. Zniszczenie dzieł sztuki. *Kurjer Lwowski*. №429. 13 (26) października 1914. S. 3.
10. Банак В. М. Музей НТШ у Львові (1912–1939): науково-фондова робота. *Історико-культурні студії*. 2017. Вип. 4, №1. С. 21–26.
11. Берест І. Втрати Національного музею у Львові в часі Першої світової війни. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. 2008. Вип. 12. С. 429–434.
12. Бокотей А. А., Дзюбенко Н. В. Володимир Дідушицький і його музей. *Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах*: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю з часу опублікування регіонального зведення «Животный мир Советской Буковины», 13 листопада 2009 р. Чернівці : ДрукАрт, 2010. С. 227–228.
13. Булик Н. М. Львівська археологія XIX – початку XX століття: дослідники, наукові установи, музеї. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Львів : Ін-т економіки і туризму, 2014. С. 304.
14. Булик Н. М. Наукове Товариство імені Шевченка та археологічні студії на заході України до Першої світової війни. *Археологія і давня історія України*. 2012. Вип. 9. С. 58–67.
15. Булик Н. М. Світло й тіні музейно-археологічного життя Львова першої половини XX ст. (на прикладі музею Дідушицьких). *Сіверщина в історії України*. 2018. Вип. 11. С. 380–387.
16. Вдовченко В. В. Перспектива трансформації вітчизняних художньо-промислових музеїв XIX ст. у віртуальні музеї для технологічної освіти XXI ст. *Музейна педагогіка в науковій освіті*: зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 25 листопада 2021 р. Київ: Нац. центр «Мада академія наук України», 2021. С. 256–269.
17. Історія Наукового Товариства ім. Шевченка. Нью-Йорк; Мюнхен : Накл. Наук. Тов. ім. Т. Шевченка, 1949. С. 52.
18. Карпович В. Доля галицьких пам'яток в часі війни. *Терем*. 1919. №4. С. 171–185.
19. Киричук О., Орлевич І. Львівський Ставропігійський інститут (1788–1914). Роль у суспільно-політичному, культурному та релігійному житті українців Галичини. Львів : Логос, 2018. С. 288.
20. Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр. : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.02 / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2005. С. 210.
21. Кушнір В. В. Музей Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: від заснування до створення першої загальнодоступної експозиції. *Народознавчі зошити*. 2012. № 5 (107). С. 824–832.
22. Національний Музей в Львові (1905–1915). *Львовській в'єстникъ*. №31. 1 апр'ля 1915. С. 1.
23. Національний Музей в Львові. *Львовській в'єстникъ*. №74. 15 мая 1915. С. 1–2.
24. Національний Музей в Львові. *Львовській в'єстникъ*. №81. 22 мая 1915. С. 1–2.
25. Орлевич І. Повернення Ставропігійського музею до Львова в контексті протистояння русофілів та українофілів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2013. Вип. 23. С. 389–401.
26. Перелигіна О. Російська окупація. Музеї. *Галицька брама*. 2007. №7–8 (151–152). С. 38–42.
27. Путеводитель по г. Львову. Львов: изданиемъ Григорія Хлиппа, 1914. С. 56.
28. Сілецька Л. З історії експозиції музею Наукового товариства ім. Шевченка. *Народознавчі зошити*. 1997. № 3. С. 148–151.
29. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ), Ф. 55, Оп. 1, Спр. 21.; Ф. 55, Оп. 1, Спр. 22.

REFERENCES

1. Badecki K. (1932) Lwowskie zbiory naukowe i muzealne. [Lviv scientific and museum collections] Lwów: Nakł. Koła T. S. L. im. Adama Asnyka we Lwowie [Publishing House of the T. S. L. Circle named after Adam Asnyk in Lviv], 27. [in Polish].
2. Banakh V. M. (2017) Muzei NTSH u Lvovi (1912–1939): naukovo-fondova robota. [Museum of the Shevchenko Scientific Society in Lviv (1912–1939): scientific and collection work] *Istoryko-kulturni studii*, 4(1), 21–26. [in Ukrainian].
3. Berest I. R. (2008) Vtraty Natsionalnoho muzeiu u Lvovi v chasy Pershoi svitovoi viiny. [Losses of the National Museum in Lviv during the First World War] *Materialy i doslidzhennia z arkhoeologii Prykarpattia i Volyni*: zb. nauk. pr. [Materials and studies on the archaeology of Prykarpattia and Volyn: coll. of scientific papers], 12, 429–434. [in Ukrainian].
4. Bohdan J. (1915) 293 dni rządów rosyjskich we Lwowie: (3. IX 1914–22. VI 1915). [293 days of Russian rule in Lviv: (3 September 1914–22 June 1915)] Lwów: Księg. Polska; Warszawa: Gebethner i Wolff, 266. [in Polish].

5. Bohdan J. (1916) Dokumenty urzędowe okupacji rosyjskiej Lwowa. [Official documents of the Russian occupation of Lviv] Lwów: Nakł. Wydawcy [Publisher's Publishing House], 60. [in Polish].
6. Bokotei A. A., Dziubenko N. V. (2010) Volodymyr Didushytskyi i yoho muzei. [Volodymyr Didushytskyi and his museum] Problemy vyvchennia y okhorony tvarynnoho svitu u pryrodnykh i antroohennykh ekosystemakh: materialy Mizhnar. nauk. konf., prysviach. 50-richchiu z chasu opublikuvannya rehionalnoho zvedennia «Zhyvotnyi mir Sovetskoï Bukovyny» (m. Chernivtsi, 13 lystopada 2009 r.). [Problems of studying and protecting the animal world in natural and anthropogenic ecosystems: materials of the International scientific conference dedicated to the 50th anniversary of the publication of the regional summary «Animal World of Soviet Bukovyna» (Chernivtsi, 13 November 2009)] Chernivtsi: DrukArt, 227–228. [in Ukrainian].
7. Bulyk N. M. (2012) Naukove Товариство імені Шевченка та археологічні студії на заході України до Першої світової війни. [Shevchenko Scientific Society and archaeological studies in Western Ukraine before the First World War] Археологія і давня історія України. [Archaeology and ancient history of Ukraine], 9, 58–67. [in Ukrainian].
8. Bulyk N. M. (2014) Lvivska археологія XIX – початку XX століття: дослідники, наукові установи, музеї: монографія. [Lviv archaeology of the 19th – early 20th century: researchers, scientific institutions, museums: monograph] Lviv: Institute of Ukrainian Studies named after I. Krypiakevych of the National Academy of Sciences of Ukraine; Lviv Institute of Economics and Tourism, 304. [in Ukrainian].
9. Bulyk N. M. (2018) Svitlo y tini muzeino-arkheolohichnoho zhyttia Lvova pershoi polovyny XX st. (na prykladi muzeiu Didushytskykh). [Light and shadows of Lviv's museum-archaeological life in the first half of the 20th century (on the example of the Didushytskyi Museum)] Sivershchyna v istorii Ukrainy: zb. nauk. pr. [Sivershchyna in the history of Ukraine: coll. of scientific papers], 11, 380–387. [in Ukrainian].
10. Czternaste posiedzenie naukowe Polskiego Tow. przyrodników im. Kopernika. [Fourteenth scientific meeting of the Polish Naturalists' Society named after Copernicus] (1915) Kurjer Lwowski, 135, 3. [in Polish].
11. Istoriiia Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka. [History of the Shevchenko Scientific Society] (1949) New York; Munich: Nakł. Nauk. Tov. im. T. Shevchenka [Publishing House of the Shevchenko Scientific Society], 52. [in Ukrainian].
12. Karpovych V. (1919) Dolia halytskykh pamiatok v chasi viiny. [The fate of Galician monuments during the war] Terem: chasopys, 4, 171–185. [in Ukrainian].
13. Kuchera I. V. (2005) Polityka rosiiskoi okupatsiinoi administratsii v Skhidnii Halychyni u 1914–1917 rr.: dys. ... kand. ist. nauk. [Policy of the Russian occupation administration in Eastern Galicia in 1914–1917: dissertation for the degree of Candidate of Historical Sciences] Ivano-Frankivsk, 210. [in Ukrainian].
14. Kushnir V. V. (2012) Muzei Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: vid zasnovannia do stvorennia pershoi zahalnodostupnoi ekspozitsii. [Museum of the Shevchenko Scientific Society in Lviv: from its foundation to the creation of the first publicly accessible exposition] Narodoznavchi zoshyty, 5(107), 824–832. [in Ukrainian].
15. Kyrychuk O., Orlevych I. (2018) Lvivskyi Stavropihiiskyi instytut (1788–1914). Rol u suspilno-politychnomu, kulturnomu ta relihiinomu zhytti ukraintsiv Halychyny: monohrafiia. [Lviv Stavropolegial Institute (1788–1914). Role in the socio-political, cultural, and religious life of Ukrainians in Galicia: monograph] Lviv: Logos, 288. [in Ukrainian].
16. Lwów po inwazyi rosyjskiej, wrzesień-grudzień 1914. Opowiadanie naocznego świadka. [Lviv after the Russian invasion, September–December 1914. An eyewitness account] (1914) Wien: Nakł. Z. Machnowskiego [Z. Machnowski Publishing House], 35. [in Polish].
17. Lwowskie muzeum stauropigjalne. [Lviv Stavropolegial Museum] (1915) Kurjer Lwowski, 156, 3. [in Polish].
18. Natsionalnyy Muzei vo Lvove (1905–1915). [National Museum in Lviv (1905–1915)] (1915) Lvovskii vistnyk, 31, 1. [in Russian].
19. Natsionalnyy Muzei vo Lvove. [National Museum in Lviv] (1915) Lvovskii vistnyk, 74, 1–2. [in Russian].
20. Natsionalnyy Muzei vo Lvove. [National Museum in Lviv] (1915) Lvovskii vistnyk, 81, 1–2. [in Russian].
21. Ochrona zabytków. [Protection of monuments] (1914) Kurjer Lwowski, 465, 2. [in Polish].
22. Orlevych I. (2013) Povernennia Stavropihiiskoho muzeiu do Lvova v konteksti protyistoinnia rusofiliv ta ukrainofiliv. [Return of the Stavropolegial Museum to Lviv in the context of the confrontation between Russophiles and Ukrainophiles] Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist, 23, 389–401. [in Ukrainian].
23. Perelyhina O. (2007) Rosiiska okupatsiia. Muzei. [Russian occupation. Museums] Halytska brama, 7–8(151–152), 38–42. [in Ukrainian].
24. Przewodnik miasta Lwowa. [Guide to the city of Lviv] (1915) Lwów: Nakł. Grzegorza Chlipa [Grzegorz Chlipp Publishing House], 54. [in Polish].
25. Putevoditel po g. Lvovu. [Guide to the city of Lviv] (1914) Lvov: izdaniem Grigoriia Khlipa [Grigori Khlipp Publishing House], 56. [in Russian].
26. Siletska L. (1997) Z istorii ekspozitsii muzeiu Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. [From the history of the exposition of the Shevchenko Scientific Society Museum] Narodoznavchi zoshyty, 3, 148–151. [in Ukrainian].
27. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (TsDIAL) [Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv], F. 55, Op. 1, Spr. 21; F. 55, Op. 1, Spr. 22. [in Polish].
28. Vdovchenko V. V. (2021) Perspektyva transformatsii vitchyznianskykh khudozhno-promyslovykh muzeiv XIX st. u virtualni muzei dlia tekhnolohichnoi osvity XXI st. [Prospects for the transformation of domestic art-industrial museums of the 19th century into virtual museums for technological education of the 21st century] Muzeina pedahohika v naukovi osviti: zb. tez dop. uchastnykiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 25 lystopada 2021 r.). [Museum pedagogy in scientific education: coll. of abstracts of the participants of the International scientific-practical conference (Kyiv, 25 November 2021)] Kyiv: National Center “Minor Academy of Sciences of Ukraine”, 256–269. [in Ukrainian].
29. Zniszczenie dzieł sztuki. [Destruction of works of art] (1914) Kurjer Lwowski, 429, 3. [in Polish].